

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ПРАВА

УДК 342.25

О. А. ГОНЧАРЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри державного будівництва та місцевого самоврядування Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВАХ

У статті проаналізовано механізм функціонування децентралізованої моделі управління в європейських країнах. Узагальнено сучасні теоретичні підходи щодо принципів, змісту та форми децентралізації, окремі її складові, типи та моделі здійснення. Робиться акцент на основних засадах функціонування децентралізації влади: муніципальній самостійності, взаємозалежності самоврядних одиниць територіального поділу, розмежуванні повноважень та відповідальності між центральним, регіональним та місцевим управлінням, а також захисті прав та інтересів органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: децентралізація влади, європейські держави, територіальний поділ, місцеве управління, організація влади на місцях.

Незважаючи на те, що відновлення місцевого самоврядування в Україні триває вже понад 20 років, у його розвитку та законодавчому забезпеченні залишається ще багато проблем і невирішених питань. Проведення конституційної, адміністративної та муніципальної реформ висвітлює низку нагальних питань, пов'язаних з формуванням територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування, наданням їм організаційно-правової та матеріально-фінансової самостійності, реалізацією потреб населення й підвищенням якості публічних послуг, що надаються на місцевому рівні. Наразі пошук та створення ефективної моделі територіальної організації влади на всіх рівнях є першочерговим завданням, яке поєднує в собі політичну, правову та економічну складові.

Інтеграція України в європейський простір і запровадження реформ з децентралізації публічної влади потребують проведення наукового осмислення зарубіжного досвіду становлення та функціонування децентралізованої моделі управління в провідних європейських демократичних країнах. З огляду на це теоретичний аналіз різних аспектів запровадження децентралізації в зазначених країнах може бути корисним для України.

Питання децентралізації знаходиться на зрізі багатьох суспільних наук та є провідною тематикою монографій і дисертаційних досліджень, наукових

статей та матеріалів науково-практичних конференцій. Аналіз теоретичних доробок дозволяє говорити про децентралізацію як складне комплексне явище, тож численним є і список фахівців, роботи яких присвячені різним аспектам децентралізації влади. Серед досліджень останніх років, у яких розглянуто децентралізацію публічної влади в зарубіжних європейських країнах, треба зазначити роботи таких провідних українських вчених, як: С. Г. Серьогіна, І. І. Бодрова, П. М. Любченко, В. Ф. Погорілко, Е. В. Талапінова, К. І. Пахорукова та ін., які у своїх ґрунтовних працях акцентують увагу на різноманітних аспектах організації та діяльності місцевих органів влади в європейських країнах і в Україні. Разом з тим, ураховуючи багатоаспектність питання, в українській правовій науці проблеми взаємодії державно-локальних відносин у сфері децентралізації влади в європейських країнах поки ще системно та всебічно не вивчено.

Метою статті є аналіз сучасних підходів щодо впровадження оптимальної моделі децентралізації влади в Україні з використанням європейського досвіду.

Децентралізація є одним із пріоритетних принципів сучасних систем організації та функціонування публічної влади в європейських державах. Вона передбачає процес перерозподілу обсягу владних повноважень між центральними та місцевими рівнями

ми організації публічної влади, що наділені необхідними, законодавчо визначеними правами, обов'язками та ресурсами, з метою ефективного прийняття найбільш оптимальних управлінських рішень на державному та місцевому рівнях [1; р. 3].

У сучасних європейських дослідженнях з муніципального права децентралізацію визначено як такий спосіб організації публічної влади в державі, за якого адміністративно-територіальні одиниці або інші територіальні утворення мають право самостійно вирішувати питання місцевого значення і реалізувати власні завдання у межах, встановлених законодавством, та під відповідальність уповноважених органів і посадових осіб, а втручання у їх діяльність може відбуватись винятково з метою нагляду за законністю в передбачених законом випадках і відповідних формах [2]. Саме останнє розуміння децентралізації є також найбільш поширеним у сучасних конституціях – як на світовому, так і на європейському рівнях.

Мета децентралізації полягає в оптимізації територіальної та організаційно-правової основ функціонування держави – відтворення ефективної системи публічного управління державного, регіонального та місцевого рівнів, здатної швидко реагувати на мінливі умови життя, потреби та проблеми сучасного суспільства [3].

Особливості державної політики країн ЄС побудовані на міжнародно-правових стандартах місцевого самоврядування, що визначені насамперед у Європейській хартії місцевого самоврядування 1985 р. та Додатковому протоколі до неї «Про право участі у справах органу місцевого самоврядування» 2009 р., Європейській рамковій конвенції про трансграничне співробітництво між територіальними общинами або владою 1980 р. та Додаткових протоколах до неї, Європейській хартії міст (1992 р.), а також інших багатосторонніх міжнародних договорах держав-членів Ради Європи, що визначають законодавчі орієнтири та політику в галузі місцевої і регіональної демократії.

Виходячи з зазначених документів, основними принципами [4], покладеними в основу функціонування децентралізованої моделі управління в європейських країнах, є:

1. Муніципальна самостійність. Цей принцип є основою здійснення децентралізації, оскільки визначає статус самоврядних одиниць. Це так звана самостійність органів місцевого самоврядування, про що свідчить закріплення в конституціях та внутрішньому законодавстві країн за самоврядними одиницями статусу юридичних осіб, права на власність і фінансових повноважень у сфері встановлення місцевих податків. Так, Закон про місцеве самоврядування Литви одним із основоположних принципів місцево-

го самоврядування називає самостійність самоуправління [5]. Стаття 9 Закону Хорватії про місцеве та регіональне самоврядування закріплює за муніципалітетами та містами статус юридичної особи [6].

Необхідною умовою автономії муніципалітету є також фінансова самостійність. Вона передбачає: наявність достатніх ресурсів, необхідних для виконання своїх зобов'язань; можливість органів місцевого самоврядування передбачити доступні джерела доходів і бути незалежними у визначенні пріоритетів витрат й надання центральним урядом певних гарантій для досягнення регіональних цілей.

Треба зазначити, що одним із аспектів цього принципу крім надання широкого кола повноважень є також власна відповідальність органів місцевого самоврядування. Так, наприклад, Основний Закон ФРН у ст. 28 наділяє органи місцевого самоврядування можливістю здійснювати повноваження під свою відповідальність [7].

2. Взаємозалежність самоврядних одиниць територіального поділу. Це означає, що не існує ніякої ієрархії між територіальними утвореннями в державі, які є юридично рівними. Кодекс територіальних колективів Франції у ст. L1111-3, наприклад, закріплює: «Розподіл повноважень між муніципалітетами, департаментами і регіонами не може призвести до того, що одна громада встановить контроль та панування над іншими» [8]. Одним із головних правил самоврядної системи Польщі є незалежність між рівнями самоврядної громадської адміністрації. Відповідно до ст. 2 п. 4 Закону «Про самоврядування воєводства» органи адміністрації воєводства не є органами нагляду чи контролю щодо повіту та гміни і не є органами вищого рівня в адміністративному управлінні [9].

У той же час деякі країни Європейського Союзу є асиметрично децентралізованими, оскільки в законодавстві передбачають більш широкий рівень автономності для своїх окремих територіальних утворень. Так, Іспанія, у якій існують декілька історичних автономій та велика кількість регіонів, які також мають статuti про автономність, відрізняється тим, що, наприклад, Каталонія, Галіція та Країна Басків мають ширшу законодавчу та виконавчу автономію з власними парламентами та регіональними органами влади, ніж звичайні регіони.

3. Захист прав та інтересів органів місцевого самоврядування. Важливим принципом упровадження децентралізації, а також водночас гарантією здійснення такої політики є захист місцевих самоврядних одиниць як від безпосереднього впливу центральних органів влади на їх створення, діяльність та розпуск, так і на захист прав органів місцевого самоврядування в судовому порядку. Відповідно до п. 1 ст. 29 Рамкової рекомендації Ради Європи про

регіональну демократію [10] існування регіонів, якщо вони створені, гарантується конституцією і/або законом, може бути скасоване тільки через процес внесення поправок до конституції та/або закону, який їх заснував. Так, ст. 113 Конституції Італії [11] зазначає, що комуни, провінції, столичні міста та регіони є автономними утвореннями з власним статутом, повноваженнями та функціями відповідно до принципів, визначених Конституцією. Стаття 236 Конституції Португалії [12] місцевими самоврядними одиницями називає приходи, муніципії та адміністративні області, а також регламентує існування автономних областей – Азорських островів та Мадейри. Відповідно до ст. 123 Конституції Нідерландів [13] провінції та муніципалітети можуть бути ліквідовані лише відповідно до закону.

Важливими в цьому контексті, крім конституційного закріплення їх статусу, є повноваження місцевих самоврядних одиниць щодо можливості звернення до органів конституційного контролю за захистом. Так, у федеративних державах (Бельгія, Австрія, Німеччина) землі чи регіони мають право подати в суд на центральний уряд за порушення їхньої компетенції відповідно до федеральної конституції (п. 9 ст. 119 Конституції Австрії [14], ст. 142 Конституції Бельгії [15], ст. 93 Основного Закону Німеччини [7]). Схоже право закріплене і в унітарних державах, наприклад, за іспанськими автономіями й італійськими регіонами (статті 161, 162 Конституції Іспанії [16], статті 127, 134 Конституції Італії [11]). Право подання до конституційних судів мають органи місцевого самоврядування в Болгарії, Польщі, Португалії, Чеській Республіці та Словаччині.

Аналіз процесу децентралізації в європейських країнах можливий з декількох аспектів, а саме: враховуючи його вплив на територіальну організацію держави, систему органів публічної адміністрації, їх призначення, предмет та функції, а також розподіл повноважень і ресурсів.

Відтак йдеться про різні види децентралізації, кожен з яких повинен мати відповідну правову форму у своїй практичній реалізації. Диференціація децентралізації на різні види зумовлена тим, що вони мають відмінні характеристики, результати впровадження та умови досягнення успіху [17]. У європейській правовій науці виділяють основні види децентралізації за суб'єктами та сферами впливу [18]:

1) територіальна децентралізація – означає створення органів публічної адміністрації, які здійснюватимуть урядування в адміністративно-територіальних одиницях самостійно і незалежно від органів державної влади, перебуваючи поза їх ієрархічною системою та підпорядкуванням;

2) функціональна децентралізація – визнання самостійних і незалежних спеціалізованих організацій (об'єднання, спілки) суб'єктами владних повноважень із делегуванням їм права здійснювати певний обсяг завдань публічного характеру, зокрема, щодо урядування та виконання відповідних функцій у визначених законодавством сферах суспільного життя та згідно із встановленим порядком;

3) предметна децентралізація – професійне самоврядування як система управлінських взаємовідносин між усіма представниками певної професії, що реалізується визначеною законом представницькою організацією, яка перебуває під наглядом органів державної влади.

Характеризуючи територіальну децентралізацію, яка є найбільш прийнятною в європейській правовій науці, виокремлюють три її системоутворюючі елементи [18]:

1. Політична децентралізація характеризується наявністю конституційних гарантій щодо формування системи органів місцевого самоврядування та їх незалежності від держави та їх представницьким характером. Концепція передбачає, що вибір представників регіональних або місцевих виборчих юрисдикцій надає можливість громадянам краще знати своїх політичних представників, а виборним посадовим особам дозволяє поліпшити свої знання про потреби і бажання своїх виборців.

Так, ст. 235 Конституції Португалії встановлює: місцеві самоврядні одиниці є територіальними юридичними особами, що мають представницькі органи, котрі спрямовані на захист інтересів місцевого населення.

Стаття 35 Конституції Угорщини передбачає [19], що депутатів місцевих самоуправлінь та мерів обирають виборці на основі загального і рівного виборчого права шляхом безпосереднього таємного голосування на виборах, на яких забезпечується вільне волевиявлення виборців, у порядку, установленому законом.

Також однією з рис політичної децентралізації є децентралізація прийняття рішень, а саме, закріплення за органами місцевого самоврядування повноважень на самостійне прийняття рішень. Наприклад, ст. 11 Закону про місцеве самоврядування Словенії [20] вказує на право муніципалітетів приймати рішення щодо питань, які належать до їх компетенції.

2. Фінансова чи фіскальна децентралізація передбачає наявність власних фінансових та матеріальних засобів і означає здійснення правомочностей щодо володіння, користування і розпорядження фінансовими ресурсами, які перебувають у власності громад. Так, ст. 238 Конституції Португалії під власними доходами місцевих самоврядних одиниць розуміє їх доходи від управління власним майном та використання своїх служб. Конституція Іспанії [17] у ст. 142 закріплює, що місцеві самоврядні одиниці повинні

мати достатньо коштів для здійснення публічних функцій, які формуються в основному з місцевих податків.

3. Адміністративна децентралізація полягає в тому, що на органи місцевого самоврядування покладено завдання, а відтак функції і повноваження щодо задоволення публічного інтересу в межах відповідної території. Основними формами адміністративної децентралізації виступають деконцентрація, делегування та деволюція [21].

Деконцентрація передбачає передачу завдань до субнаціональних одиниць, але ніякої передачі повноважень щодо прийняття рішень. У цій формі не здійснюється ніякого істотного перерозподілу повноважень. Деконцентрація є найслабшою формою децентралізації і використовується найчастіше в унітарних державах, які регулюються конституційно як єдине ціле. Деконцентрація перерозподіляє фінансові та управлінські повноваження між різними рівнями центрального уряду. Найчастіше це передбачає делегування повноважень службам територіальної компетенції, які, однак, підзвітні центральному органам, або створення сильної регіональної адміністрації під контролем центрального урядових міністерств.

Перевага деконцентрації властива країнам, які ще не повністю відійшли від централізації, таким як Франція, Греція, Португалії, Болгарії. Про це свідчить наявність, наприклад, у Португалії контролю за діяльністю місцевих самоврядних одиниць – так званого інституту адміністративної опіки (ст. 242 Конституції Португалії [12]). Стаття 102 Конституції Греції [22] передбачає, що держава здійснює нагляд за органами місцевого самоврядування й може в примусовому порядку створювати об'єднання органів місцевого самоврядування з метою здійснення певного виду публічних послуг.

Наступною формою є делегування, що передбачає передачу повноважень із прийняття рішень від національних до субнаціональних рівнів. Делеговані повноваження повинні здійснюватися в рамках політики, встановленої на національному рівні. Остаточна відповідальність залишається на національному рівні. Делегування є більш сильною формою децентралізації, ніж деконцентрація. Через делегування центральний уряд передає відповідальність за прийняття рішень та управління громадськими спра-

вами напівавтономним організаціям, які не повністю контролювані центральним урядом, але в кінцевому рахунку несуть відповідальність перед ним. Ці напівавтономні організації можуть мати відмінні від державних органи, наприклад регіональний парламент. Так, відповідно до ст. 93 Конституції Австрії [14] законодавчу владу земель здійснюють Ландтаги.

Виділяють ще одну форму децентралізації – деволюцію, яка передбачає наділення місцевих органів влади відповідальністю та владою, передання їм ресурсів і дохідних джерел, чим досягається автономність місцевої влади та її незалежність у прийнятті і реалізації рішень щодо розвитку територій. Деволюція властива країнам англосаксонської правової системи, наприклад Великобританії.

Загалом, вибір форми, видів і правових технологій децентралізації є питанням визначення національної стратегії відносин організації публічної влади та управління на всіх рівнях територіального устрою кожної окремої держави.

Висновки. Отже, на підставі викладеного вище можна дійти таких висновків. Реформа місцевого самоврядування у кожній країні є комплексною, яка зачіпає багато сфер в управлінні держави. Адміністративно-територіальний устрій країни є скелетом держави, адже на кожен рівень адміністративно-територіального устрою покладається вирішення певного комплексу питань управління. Питання правового регулювання адміністративно-територіального устрою належить винятково державі. Регулюючи адміністративно-територіальний устрій, кожна держава визначає вимоги до створення адміністративно-територіальних одиниць таким чином, аби ці одиниці були спроможними для виконання тих функцій, заради яких вони утворюються. При цьому важливим фактором даного процесу є чітко визначений вибір типу децентралізації на конституційному та законодавчому рівнях. Крім того, зважаючи на євроінтеграційний курс проголошених реформ, особливого значення набуває європейське розуміння сутності децентралізації. Відтак подальших досліджень потребує вивчення досвіду європейських країн щодо здійснення децентралізації влади та протестованих зарубіжними системами механізмів децентралізації управління в контексті їх впровадження у вітчизняну практику державно-управлінської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Decentralization and Economic Growth per capita in Europe, Pieter Crucq and Hendrik-Jan Hemminga, Groningen: University of Groningen, Science Shop of Economics and Business (Publications of the Science Shop of Economics and Business, EC 178). 2007. 88 p.
2. Трещов М. Децентралізація як засіб ресурсної самодостатності територіальних громад: теоретичний аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 2. С. 60–69. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2015/2015_02\(25\)/8.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2015/2015_02(25)/8.pdf).

3. Агафонова Н., Данилюк Ю., Приходько Х. Актуальні проблеми децентралізації в Україні: від європейських стандартів до національного плану дій. *Децентралізація в Україні: законодавчі новації та суспільні сподівання* / перед. слово Голови Верхов. Ради України В. Б. Гройсмана. Київ: Ін-т законодавства Верхов. Ради України, 2015. С. 145–165. URL: http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/6479/1/Децентралізація_InstZak.pdf.
4. Пасічник М. Еволюція та характерні ознаки децентралізації публічного управління. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*: наук. журн. 2010. № 4. С. 175–182.
5. Закон Литовской Республики Вильнюс о местном самоуправлении от 7 июля 1994 г. № I-533. URL: <http://constitutions.ru/?p=5314>.
6. Law on local and regional self-government of Croatia, 10.04.2001. URL: <http://www.parliament.am/library/Tim/XORVATIA.pdf>.
7. Основний закон ФРН. URL: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gg/gesamt.pdf>.
8. Code général des collectivités territoriales. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070633>.
9. Ustawa o samorządzie województwa z dnia 5 czerwca 1998 r. Dz.U., 1998. № 91. Poz. 576. URL: / <http://isip.sejm.gov.pl>.
10. Рамкова рекомендація Ради Європи про регіональну демократію, Утрехт, 16–17 листоп. 2009 р. URL: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2232355&SecMode=1&DocId=1974014&Usage=2>.
11. Конституція Італійської Республіки. URL: http://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf.
12. Конституція Португалії. URL: http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/portugal/portug-r.htm.
13. Конституція Королівства Нідерландов. URL: http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/nethrLnd/holand-r.htm.
14. Конституція Австрійської Республіки (1920 г.). URL: <http://mykpzs.ru/konstituciya-avstrijskoj-respubliki-1920-rus/>.
15. Конституція Бельгії. URL: http://www.urzona.com/index.php?option=com_content&view=article&id=454:--17-1997-&catid=65:2010-07-22-19-48-30&Itemid=77.
16. Конституція Іспанії. URL: <http://vivovoco.astronet.ru/VV/LAW/SPAIN.HTM>.
17. Neven I. Background paper on “Decentralization”. URL: <http://www.metla.fi/eu/cost/e19/neven.pdf>.
18. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [О. М. Бориславська, І. Б. Заверуха, А. М. Школик та ін.]; Центр політико-правових реформ. К., Москаленко О. М., 2012. 212 с. URL: http://www.pravo.org.ua/files/ebook/Decentral_Power_web.pdf.
19. Основной Закон Венгрии. URL: http://nemzetikonyvtar.kormany.hu/download/3/00/50000/orosznyomda_javitott.pdf.
20. The Law on local self-government of Slovenia. URL: <http://www.parliament.am/library/Tim/slovenia.pdf>.
21. Матвеева О. Децентралізація державного управління як чинник досягнення фінансової автономії місцевого самоврядування в Україні. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2014. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2014_1_21.
22. Конституція Греції. URL: <http://www.r-komitet.ru/law/faith/foreign/razdel/greek>.

REFERENCES

1. Decentralization and Economic Growth per capita in Europe, Pieter Crucq and Hendrik-Jan Hemminga, Groningen: University of Groningen, Science Shop of Economics and Business (Publications of the Science Shop of Economics and Business, EC 178). 2007. 88 p. [in English].
2. Treshchov, M. (2015). Detsentralizatsiia yak zasib resursnoi samodostatnosti terytorialnykh hromad: teoretychnyi aspekt [Decentralization as a means of resource self-sufficiency of territorial communities: the theoretical aspect]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia – Public administration and local government*, 2. 60–69. *dridu.dp.ua*. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2015/2015_02\(25\)/8.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2015/2015_02(25)/8.pdf) [in Ukrainian].
3. Ahafonova, N., Danyliuk, Yu., Prykhodko, Kh. (2015). Aktualni problemy detsentralizatsii v Ukraini: vid yevropeyskykh standartiv do natsionalnoho planu dii. Detsentralizatsiia v Ukraini: zakonodavchi novatsii ta suspilni spodivannia [Actual problems of decentralization in Ukraine: from European standards to national action plan.

- Decentralization in Ukraine: legislative innovations and public expectations]. *Perednie slovo Holovy Verkhovnoi Rady Ukrainy V. B. Hroismana – The Foreword of the Chairman of The Verkhovna Rada of Ukraine VB Groysman*. Kyiv: Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2015. 145–165 s. *dspace.uzhnu.edu.ua*. URL: http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/6479/1/Detsentralizatsiia_InstZak.pdf [in Ukrainian].
4. Pasichnyk, M. (2010). Evoliutsiia ta kharakterni oznaky detsentralizatsii publichnoho upravlinnia [Evolution and characteristic features of decentralization of public administration]. *Visn. Nats. akad. derzh. upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy : nauk. zhurn. – Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine: Sciences. Journ*, 4, 175–182 [in Ukrainian].
  5. Zakon Litovskoy Respubliki ot 07 iyulya 1994 g. № I-533. Vilnyus. O mestnom samoupravlenii. [Law of the Republic of Lithuania dated July 7, 1994 No. I-533, Vilnius, On Local Self-Government]. *constitutions.ru*. URL: <http://constitutions.ru/?p=5314> [in Russian].
  6. Law on local and regional self-government of Croatia, 10.04.2001. [Law on Local and Regional Self-Government of Croatia, April 10, 2001]. *parliament.am*. URL: <http://www.parliament.am/library/Tim/XORVATIA.pdf> [in English].
  7. Osnovnyi zakon FRN [Federal Law of Germany]. *gesetze-im-internet.de*. URL: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gg/gesamt.pdf> [in Russian].
  8. Code général des collectivités territoriales [Council of Europe Framework Decision on Regional Democracy, Utrecht, 16-17 November 2009]. *legifrance.gouv.fr*. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070633> [in French].
  9. Ustawa o samorządzie województwa z dnia 5 czerwca 1998 r. Dz.U., 1998. № 91, poz. 576. *isip.sejm.gov.pl*. URL: <http://isip.sejm.gov.pl> [in Polish].
  10. Ramkova rekomendatsiia Rady Yevropy pro rehionalnu demokratsiiu, Utrekht, 16-17 lystopada 2009 r. [Council of Europe Framework Decision on Regional Democracy, Utrecht, 16–17 November 2009]. *wcd.coe.int*. URL: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2232355&SecMod=1&DocId=1974014&Usage=2> [in Ukrainian].
  11. Konstytutsiia Italiiskoi Respubliki [Constitution of the Italian Republic]. *senato.it*. URL: http://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione_inglese.pdf [in Russian].
  12. Konstytutsiia Portuhalyi [Portuguese Constitution]. *concourt.am*. URL: http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/portugal/portug-r.htm [in Russian].
  13. Konstytutsiia Korolevstva Nyderlandov [The Constitution of the Kingdom of the Netherlands]. *concourt.am*. URL: http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/nethrLnd/holand-r.htm [in Russian].
  14. Konstytutsiia Avstryiskoi Respublyky (1920 h.) [Constitution of the Republic of Austria (1920)]. *mykpbs.ru*. URL: <http://mykpbs.ru/konstituciya-avstrijskoj-respubliki-1920-rus/> [in Russian].
  15. Konstytutsiia Belhyi [Belgian Constitution]. *urzona.com*. URL: http://www.urzona.com/index.php?option=com_content&view=article&id=454:---17--1997-&catid=65:2010-07-22-19-48-30&Itemid=77 [in Russian].
  16. Konstytutsiia Yspanyy [Spanish Constitution]. *vivovoco.astronet.ru*. URL: <http://vivovoco.astronet.ru/VV/LAW/SPAIN.HTM> [in Russian].
  17. Neven, I. Background paper on “Decentralization”. *metla.fi*. URL: <http://www.metla.fi/eu/cost/e19/neven.pdf> [in English].
  18. Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid yevropeiskykh krain ta perspektyvy Ukrainy [Decentralization of public authority: experience of European countries and prospects of Ukraine]. (Eds. Boryslavska O. M., Zaverukha I. B., Shkolyk A. M. et al) *Tsentr polityko-pravovykh reform. K., Moskalenko O. M., 2012. 212 s. pravo.org.ua*. URL: http://www.pravo.org.ua/files/ebook/Decentral_Power_web.pdf [in Ukrainian].
  19. Osnovnoi Zakon Venhryi [Hungarian Basic Law]. *nemzetikonyvtar.kormany.hu*. URL: http://nemzetikonyvtar.kormany.hu/download/3/00/50000/oroszyomda_javitott.pdf [in Russian].
  20. The Law on local self-government of Slovenia [The Law on Local Self-Government of Slovenia]. *parliament.am*. URL: <http://www.parliament.am/library/Tim/slovenia.pdf> [in English].
  21. Matveieva, O. (2014). Detsentralizatsiia derzhavnoho upravlinnia yak chynnyk dosiahnennia finansovoi avtonomii mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini [Decentralization of public administration as a factor in achieving financial autonomy of local self-government in Ukraine]. *Publichne administruvannia: teoriia ta praktyka – Public Administration: Theory and Practice, 1. nbuv.gov.ua*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2014_1_21 [in Ukrainian].
  22. Konstytutsiia Hretsyy [The Constitution of Greece]. *r-komitet.ru*. URL: <http://www.r-komitet.ru/law/faith/foreignh/razdel/greek> [in Ukrainian].

Е. А. ГОНЧАРЕНКО

кандидат юридических наук, доцент кафедры государственного строительства
и местного самоуправления Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ КАК ТЕНДЕНЦИЯ РАЗВИТИЯ МЕСТНОГО УПРАВЛЕНИЯ В ЕВРОПЕЙСКИХ ГОСУДАРСТВАХ

В статье проанализирован механизм функционирования децентрализованной модели управления в европейских странах. Обобщены современные теоретические подходы относительно принципов, содержания и формы децентрализации, отдельные ее составляющие, типы и модели осуществления. Делается акцент на основных принципах функционирования децентрализации власти: муниципальной самостоятельности, взаимнезависимости самоуправляющихся единиц территориальных образований, разграничении полномочий и ответственности между центральным, региональным и местным управлением, а также защите прав и интересов органов местного самоуправления.

Ключевые слова: децентрализация власти, европейские государства, территориальный раздел, местное управление, организация власти на местах.

O. A. GONCHARENKO

PhD, Associate Professor of the Department of State Construction
of Yaroslav Mudryi National Law University

DECENTRALIZATION AS A TREND OF DEVELOPMENT OF LOCAL GOVERNMENT IN EUROPEAN STATES

The article analyzes the mechanism of functioning of a decentralized government model in European countries. The modern theoretical approaches concerning principles, content and forms of decentralization, its separate components, types and models of realization are generalized. The emphasis has been placed on the basic principles of functioning of the decentralization of power: the municipal autonomy, the inter independence of self-governing units of territorial division, the division of powers and responsibilities between central, regional and local government, as well as the protection of the rights and interests of local self-government bodies. There is also financial independence as a necessary and key element of municipal autonomy. It is noted that the process of decentralization in European countries is possible on several aspects, namely, taking into account its influence on the territorial organization of the state, the system of public administration bodies, their purpose, the object and functions, as well as the distribution of powers and resources.

On the basis of the theoretical analysis of the main types of decentralization by subjects and spheres of influence: territorial, functional and objective decentralization, the main attention has been paid to territorial decentralization and three of its system-forming elements are emphasized: political decentralization, financial (fiscal) and administrative decentralization. Political decentralization is characterized by the presence of constitutional guarantees regarding the formation of a system of local self-government bodies and their independence from the state and by its representative character. Financial or fiscal decentralization involves the availability of its own financial and material resources, and means the exercise of authority concerning with ownership, use and disposal of financial resources that are owned by communities. Administrative decentralization lies in the fact that local governments are tasked with, and, therefore the functions and powers, to meet public interest within the territory. The main forms of administrative decentralization, such as deconcentration, delegation and devolution are also have been considered in this article.

Differentiation of decentralization of power into different types is due to the fact that they have excellent characteristics, results of implementation and conditions for success.

Keywords: decentralization of power, European states, territorial division, local government, organization of local power.